

Reijo Miettinen ja Juha Tuunainen

Tammisaaren pakkolaitoksen opintotoiminta Etsivän keskuspoliisin / Valtiollisen poliisin arkistojen valossa

Esityksemme lähtökohtana oli toisen kirjoittajan huomio, että Etsivän keskuspoliisin / Valtiollisen poliisin (EK/Valpo) Tammisaaren pakkotyölaitosta koskevassa aineistossa on useita vangeilta ja kätköistä takavarikoituja opintojäsenyyksiä. Ongelmana tosin on, että koneella puhtaaksi kirjoitettujen jäsenysten käyttöä ei ole aineistossa millään tavalla kommentoitu. Vain niiden takavarikointiajankohta sekä joissain tapauksissa henkilö, jolta jäsenys on takavarikoitu, tai paikka, josta se on löydetty, käyvät ilmi. Toiseksi opintojäsenyyksiä on otettu talteen etupäässä 1930-luvun alussa, kun työlaitoksen opiskelua alettiin valvoa ja rajoittaa. Opintojäsenysten lisäksi Etsivän keskuspoliisin / Valtiollisen poliisin aineistoissa on EK/Valpon ja vankeinhoitolaitoksen tarkastajien raportteja ja 30-luvun alussa lehdistössä esitettyjä kuvauksia siitä, miten opintotoiminta laitosvankien keskuudessa oli organisoitu.

Pyrimme tämän aineiston ja sekundaarikirjallisuuden perustella antamaan niin hyvän kokonaiskuvan opiskelusta Tammisaaren pakkotyölaitoksessa kuin on mahdollista. Teemme huomiota siitä, mikä oli yhtäältä yleissivistävien ja luonnontieteellisten opintojen osuus opinnoissa ja toisaalta mikä oli marxismiin ja puolueutyöhön liittyvien aiheiden osuus. Analysoimme sitä, mitä vankilan kirjastossa olevaa kirjallisuutta käytettiin opinnoissa. Pyrimme myös tarkastelemaan opintoja pedagogiselta kannalta: mihin tehtäviin, teemoihin, kysymyksiin ja alustuksiin perustuva opiskelutapa perustui. Sen mahdollisina lähteinä on mainittu mm. John Deweyn kasvatusfilosofiasta innoituksensa saanut nk. Dalton- tai laboratoriomenetelmä, Neuvostoliiton vähemmistökansallisuuksien yliopiston opetussuunnitelma ja työväenliikkeen opintopiirien perinne (esim. Krekola 2006). Tammisaaren oloissa keskeisenä sisällöllisenä kysymyksenä näyttää olleen relevantin opintoaineiston (kirjojen ja niiden lukujen) valinta työlaitoksen kirjastosta ja vankien hallussa olleesta aineistosta tukemaan erilaisten esitysten laatimista opinto-ohjelmien teemoista ja kysymyksistä. Ajankohtaisempien poliittisten aiheiden aineistona käytettiin mm. sanomalehtiä ja jopa eduskunnan pöytäkirjoja.

Luonnehdimme esityksessämme myös sitä, miten opintotoiminta ja pakkotyölaitoksen luonne "yliopistona" tuli esiin Tammisaaren työlaitoksen ja poliittisten vankien asemaa ja oikeuksia koskeneissa julkisissa kiistoissa 1930-luvun alussa.

Lähde:

Krekola, J. 2006. Stalinismin lyhyt kurssi. Suomalaiset Moskovan Lenin-koulussa 1926-1938. Bibliotheca Historica 105. SKS, Helsinki.